

तारिणः । ततश्च सोमवंशस्य कीर्तनं यत्नं वर्णितम् ।
 लष्णाश्च जगदीशस्य चरितं कल्मषापहम् । द्वीपानाञ्चैव
 सिन्धूनां ववीणां चाप्यशेषतः । वर्णनं यत्नं पाताल-
 स्वर्गाणाञ्च प्रदह्यते । नरकाणां समाख्यानं सूर्यस्तुति
 कथानकम् । पार्वत्याश्च तथा लज्जा विवाहश्च निगद्यते ।
 दक्षाख्यानं ततः प्रोक्तमेकाग्रबोद्धव्यम् । पूर्वभागो-
 ऽवच्छदितः पुराणस्यास्य मानदः । तदुत्तरभागे । “अस्यो-
 त्तरे विभागे तु पुरुषोत्तमवर्णनम् । विस्तरेण समा-
 ख्यातं तीर्थयात्राविधानतः । अत्रैव लष्णाचरितं
 विस्तारात् सप्तद्वीरितम् । वर्णनं मम लोकस्य पितृभ्रातृ-
 विपिक्षया । वर्णाश्रमाणां धर्माश्च कीर्त्तिता यत्नं वि-
 स्तरात् । विष्णुधर्मयुगाख्यानं प्रलयस्य च वर्णनम् ।
 योगानाञ्च समाख्यानं साङ्ख्यानां चापि वर्णनम् । ब्रह्म-
 वादसप्तद्वयः पुराणस्य च ग्रन्थनम् । एतद्ब्रह्मपुरा-
 णन्तु भागद्वयसमाचितम् । वर्णितं सर्वपापघ्नं सर्वसौख्य-
 प्रदायकम् तत्फलश्रुतिः । “स्मृतसौनकसंवादं भुक्तिमुक्ति-
 प्रदायकम् । लिखित्वैतत् पुराणं यो वैशाख्यां हेमसं-
 युतम् । लब्धयेतुयुतञ्चापि भक्त्या दद्याद्द्विजातये ।
 पौराणिकाय सम्पू० वस्तुभोज्यविभूषणैः । स वसेद्
 ब्रह्मणो लोके यावच्चन्द्राकारकम् । यः पठेच्छृणुया-
 दापि ब्रह्मातुकमर्षी द्विजः । सोऽपि सर्वपुराणस्य
 आहर्षकः फल लभेत् । शृणोति यः पुराणन्तु ब्रह्मं
 सर्वं जितेन्द्रियः । इविद्याशो च नियमात् स लभेद्
 ब्रह्मणः पदम् । किमत्र बह्वनोक्तेन यद्व्यदिच्छति-
 मानवः । तत् सर्वं लभते वत्स ! पुराणस्यास्य कीर्त्तनात्”

ब(व)्रह्मपुरुष उ० ब्रह्मणः पुरुष इव । ब्रह्मपापकेषु दारपाण-
 रूपेषु चक्षुः बाहुभ्यः प्राणेषु । चक्षुरादीन् प्रकल्पते वा एते
 पञ्च ब्रह्मपुरुषाः स्वर्गस्य लोकस्य दारपाणाः” भा० उ० । देव-
 गुप्तिरशब्दे १७४५।१७४६ उ० एतद्ब्रह्मपुराणं दृश्यम् ।

ब(व)्रह्मपुरोहित उ० ब्रह्म ब्रह्मस्यतिः पुरोहितो यस्य
 देवे । त्वयस्त्रिंशद्वि देवाः ब्रह्म पुरोहिता इति ब्रह्म वै
 ब्रह्मस्यतिर्ब्रह्मपुरोहिताः” शत० ब्रा० १।२।८।१।२६ ।

ब(व)्रह्मप्रसूत लि० २त० । ब्रह्मजाते जगति ब्रह्मण्यारब्धे
 कर्मणि न० । “यत् क्षत्रियोऽब्राह्मणो भवति स यत्नं किं
 च कर्म कुरुतेऽप्रसूतं ब्रह्मणा मिलयेत् न हेराकौ तत्
 सञ्जयते तस्माद् क्षत्रियेण कर्म करिष्यमाणेनोपसर्तव्यं
 एव ब्राह्मणः स हेराकौ तद्ब्रह्मप्रसूतं कर्माध्यते”
 शत० ब्रा० ४।१।४।६ ।

ब(व)्रह्मबन्धु उ० ब्रह्मा विप्रो बन्धुस्तादृको यस्य ब्रह्मणो
 विप्रस्य बन्धुरिव वा । विप्राचाररहिते निन्द्यकर्मकारिणि
 ज्ञात्वा विप्रे रविप्रतल्ये भट्टादौ च । “अब्रह्मणो-
 ऽननूच्य ब्रह्मबन्धुरिव भवति” भा० उ० । “हे सौम्या-
 ऽननूच्यानधीत्य ब्रह्मबन्धुरिव भवतीति ब्रह्मणान् बन्धुन्
 व्यपदिशति न क्षयं ब्रह्मणस्तत्” इति भा० । विप्र-
 वंशप्रापकब्रह्मणस्यापि देहिकदण्डनिषेधो यथा
 “वपनं इविषादानं स्थानाज्जिवंसनन्त्या । एष
 हि ब्रह्मबन्धुनां वगो नान्योऽस्ति देहिकः” भाग० १।१० ।

ब(व)्रह्मबिन्दु उ० ब्रह्मणि वेदाध्ययनकाले बिन्दुः । वेदा-
 ध्ययनकाले सखनिःसरज्जालालेभे ।

ब(व)्रह्मवध्या स्त्री वध-भावे क्यप् इत० । ब्रह्महत्यायाम् ।
 ब्र व्रह्मभुवाण उ० आत्मानं ब्रह्माणं ब्रूते ब्रू-शानच् । विप्रतया
 आत्मनः कथने । यथा कर्णः आत्मानं विप्रं कर्णायत्वा
 परशुरामादस्वशास्त्रमधीतवान्” भा० उद्योग० ६।१० ।
 ब्राह्मणब्रुवि रक्षयकब्रह्मण्ये च । [नैषधट्टप्र० ।

ब(व)्रह्मभद्रा स्त्री ७व० । विप्रहितायां त्रायमाणावधौ
 ब्र(व)्रह्मभाग उ० इत० । ब्रह्मरूपत्वजे हरणीये यज्ञ-
 इव्यस्य भागभेदे “अथास्ते ब्रह्मभागं पर्यहरन्ति ।
 ब्रह्मा वै यज्ञस्य दक्षिणत आस्तेऽभिगोप्ता स एतं भागं
 प्रतिविदान आस्ते यत् प्राशित्वं तदस्मै पर्याहार्यं तत्-
 प्राशीदय यमस्य ब्रह्मभागं पर्यहरन्ति तेन भागी सन-
 दत जङ्घसमं स्थितं यज्ञस्य तदभिगोपायति तस्माद्वाऽस्ते
 ब्रह्मभागं पर्यहरन्ति” शत० ब्रा० १।७।४।१८ ।

ब(व)्रह्मभूति स्त्री ब्रह्मणो भूतिरस्याः । १।सन्ध्यायां शब्दच० ।
 २।ब्रह्मजातमात्रे लि० । [राजनि० ।

ब(व)्रह्मभूमिजा स्त्री ब्रह्मभूमितो जायते जन-उ० । सिंहल्यां
 ब्र(व)्रह्मभूय न० भू-भावे क्यप् इत० । ब्रह्मभावे शुद्धचैतन्य-
 स्वरूपप्राप्तौ स्वरः । [१५।७।१७ सप्तहव्याख्या ।

ब(व)्रह्ममण्डुकी स्त्री अथर्वण्यो बोधधीभेदे कात्या० श्रौ०
 ब्र(व)्रह्ममय लि० ब्रह्मात्मकं ब्रह्मणु-मयत् । ब्रह्मात्मके “दर्शनं
 तस्य बाभः स्यात् त्वं हि ब्रह्ममयो निधिः” भा० शा० ४।६।५० ।
 स्त्रियां ङीप् । काशी ब्रह्ममयीत्यादि । २।ब्रह्मास्ते च
 भा० उ० ६।१० ।

ब(व)्रह्ममह उ० इत० । विप्रानुद्दिश्य उत्सवे । भा० शा० १।६।४० ।

ब(व)्रह्ममित्र उ० ब्रह्म मित्रमस्य । छनिभेदे मार्क० ६।१० ।

ब(व)्रह्ममीमांसा स्त्री इत० । ब्रह्मज्ञानार्थं वेदान्तवाक्य-
 विचारालम्बे व्यासप्रणीते यन्त्रभेदे तत्प्रतिपाद्यविषयादि